

Rozkład materiału i plan wynikowy do przedmiotu „edukacja obywatelska” dla liceum ogólnokształcącego i technikum

Nowa podstawa programowa 2025

Legenda:

- (P) – wymaganie obowiązkowe
- (F) – wymaganie fakultatywne
- (DZO) – działanie obywatelskie
- (PR) – projekt
- ® – wymaganie spoza podstawy programowej
- kolor czarny – wymaganie z poziomu rozumienia, **niebieski** – z poziomu zainteresowania, **zielony** – z poziomu zaangażowania

ROZDZIAŁ I. Ja i społeczeństwo

PYTANIE WIODĄCE: Co to znaczy być dobrym obywatelem / dobrą obywatelką?

Numer lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej	Zagadnienia/treści	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający)	podstawowe (dostateczny)	rozszerzające (dobry)	dopelniające (bardzo dobry)	wykraczające (celujący)		
	P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie		UCZEŃ:	UCZEŃ:	UCZEŃ:	UCZEŃ:	UCZEŃ:		
TEMAT LEKCJI: Patriotyzm Liczba godzin: 2									
1.1	Uczeń: (P) I.1) wyjaśnia, czym jest patriotyzm; formułuje opinię o różnych formach i sposobach wyrażania identyfikacji z ojczyzną i troski o ojczyznę; rozważa, co to znaczy być dobrym obywatelem (w przeszłości i obecnie) (F) I.1) na wybranych przykładach analizuje wpływ swoich codziennych,	patriotyzm: narodowy, obywatelski, gospodarczy obrona cywilna obowiązek obywatelski dobry obywatel postawa patriotyczna ojczyzna	– wskazuje <u>po jednym przykładzie</u> patriotyzmu obywatelskiego i narodowego, – wymienia <u>jeden przykład</u> patriotyzmu gospodarczego, –wskazuje <u>dwa przykłady</u> troski o ojczyznę w lokalnej społeczności lub w kraju, – wskazuje <u>jeden sposób</u> na to, jak można być dobrym obywatelem, – wskazuje <u>dwa obowiązki</u> obywatelskie zapisane	– wskazuje <u>po dwa przykłady</u> patriotyzmu obywatelskiego i w prosty sposób je omawia, – wymienia <u>dwa przykłady</u> patriotyzmu gospodarczego i je omawia, –identyfikuje <u>trzy przejawy</u> troski o ojczyznę w najbliższym otoczeniu, w lokalnej społeczności lub w kraju, –wskazuje <u>dwa sposoby</u> na to, jak być dobrym obywatelem,	– wskazuje <u>po trzy przykłady</u> patriotyzmu obywatelskiego i narodowego i je omawia, – wymienia <u>trzy przykłady</u> patriotyzmu gospodarczego i je omawia, – identyfikuje i omawia <u>trzy wybrane przejawy</u> troski o ojczyznę w najbliższym otoczeniu, w lokalnej społeczności lub w kraju, –wskazuje <u>trzy sposoby</u> na to,	–wskazuje <u>podobieństwa i różnice między patriotyzmem obywatelskim i narodowym; omawia po trzy przykłady odpowiadających im zachowań,</u> – wymienia <u>cztery przykłady</u> patriotyzmu gospodarczego i je omawia, –wskazuje <u>cztery sposoby</u> na to, jak być dobrym obywatelem, i je omawia; <u>deklaruje, które z tych działań podejmie osobiście, lub przedstawia dwa działania, które już</u>	–wyjaśnia, co kształtuje nasze postawy patriotyczne®, – wskazuje podobieństwa i różnice między patriotyzmem obywatelskim i narodowym; omawia po <u>cztery przykłady</u> odpowiadających im zachowań, –<u>analizuje cztery przykłady zachowań</u> będących przejawem patriotyzmu gospodarczego, –<u>analizuje pięć sposobów na to, jak być dobrym</u>	analiza wyników badań praca z tekstem autorefleksja formułowanie opinii praca plastyczna / praca kreatywna praca z tekstem źródłowym praca z tekstem podręcznika pytania podsumowujące	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

indywidualnych wyborów na otoczenie, w tym na środowisko naturalne i innych ludzi	(F) I.6) wyjaśnia, na czym polega obywatelski obowiązek obrony ojczyzny, a także formułuje opinię w sprawie różnych obowiązków w tym zakresie, wyjaśnia znaczenie systemu obrony cywilnej	w <i>Konstytucji RP</i>, – podaje <u>jeden przykład</u> realizacji wybranego obowiązku obywatelskiego przez siebie lub swoich najbliższych, – wymienia <u>jeden przykład</u> obrony cywilnej, –z pomocą nauczyciela wyjaśnia, jak każdy obywatel może zaangażować się w obronę cywilną.	i krótko je omawia; przedstawia te działania, które już podejmuje, – wskazuje <u>dwa obowiązki</u> obywatelskie zapisane w <i>Konstytucji RP</i> i w prosty sposób je omawia, – wymienia <u>dwa przykłady</u> realizacji przez siebie lub swoich najbliższych wybranego obowiązku obywatelskiego, –w prosty sposób wyjaśnia, jak każdy obywatel może zaangażować się w obronę cywilną.	jakbyć dobrym obywatelem, i je omawia; deklaruje, które z tych działań podejmie osobiście, lub przedstawia jedno działanie, które już podejmuje, – wskazuje <u>trzy obowiązki</u> obywatelskie zapisane w <i>Konstytucji RP</i> i je omawia, – wymienia <u>trzy przykłady</u> realizacji przez siebie lub swoich najbliższych wybranego obowiązku obywatelskiego, –wyjaśnia, jak każdy obywatel może zaangażować się w obronę cywilną.	podejmuje, – wskazuje <u>cztery</u> obowiązki obywatelskie zapisane w <i>Konstytucji RP</i> i je omawia, – wymienia <u>cztery przykłady</u> realizacji przez siebie lub swojego najbliższych wybranego obowiązku obywatelskiego, – wyjaśnia, w jakich działaniach jest realizowana obrona cywilna w Polsce – podaje <u>trzy przykłady</u>.	obywatelem, – analizuje <u>jeden przykład</u> sytuacji w życiu publicznym, w której troska o ojczyznę zamiast łączyć – dzieli®, – rozważa, z czego wynikają różnice w rozumieniu patriotyzmu®, –wskazuje <u>wszystkie obowiązki</u> obywatelskie zapisane w <i>Konstytucji RP</i> i je analizuje, –analizuje <u>pięć przykładów</u> realizacji przez siebie lub swoich najbliższych obowiązków obywatelskich.	
---	---	---	--	--	--	--	--

TEMAT LEKCJI: Grupy społeczne i wspólnoty Liczba godzin: 1									
1.2	Uczeń: (P) I.2) identyfikuje różne grupy społeczne i wspólnoty (od rodziny, przez wspólnotę lokalną i państwową, po globalną); ocenia zależności między składowymi tożsamości z przynależnością do określonych grup i wspólnot	grupa społeczna socjalizacja rodzina wspólnota: lokalna, etniczna, regionalna, globalna tożsamość osobista i społeczna sekta tożsamość narodowa	– w prosty sposób wyjaśnia, co to jest grupa społeczna, i podaje <u>dwa przykłady</u> , – wskazuje <u>po jednym przykładzie</u> grupy inkluzywnej i ekskluzywnej, wtórnej i pierwotnej, – podaje <u>wybraną funkcję</u> rodziny w społeczeństwie, – wskazuje <u>przykładową rolę</u> , którą odgrywa w wybranej grupie społecznej, – podaje przykłady wspólnot: lokalnej, etnicznej, regionalnej i globalnej, – wskazuje <u>po jednej</u> cechę tożsamości osobistej i społecznej.	– wyjaśnia, co to jest grupa społeczna, i podaje <u>trzy przykłady</u> grup, do których należy, – wskazuje <u>pięć cech</u> grup społecznych, – wskazuje <u>dwie wybrane funkcje</u> rodziny w społeczeństwie i w prosty sposób je omawia, – odróżnia grupę społeczną od wspólnoty; wskazuje <u>jedną różnicę</u> , – wskazuje <u>po dwie cechy</u> tożsamości osobistej i społecznej.	– wyjaśnia, co to jest grupa społeczna, i podaje <u>cztery przykłady</u> grup, do których należy, – wskazuje <u>pięć cech</u> grup społecznych i je omawia, – wskazuje <u>po dwa przykłady</u> grupy inkluzywnej i ekskluzywnej, wtórnej i pierwotnej, – wskazuje <u>trzy wybrane funkcje</u> rodziny w społeczeństwie i je omawia, – wyjaśnia w prosty sposób, na czym polega <u>przykładowa rola</u> , którą odgrywa w wybranej grupie społecznej, – analizuje na przykładzie sekty zagrożenia, jakie mogą płynąć z przynależności do grupy, której cele i sposób działania tylko pozornie służą realizacji celów i potrzeb	– wskazuje <u>po trzy przykłady</u> grupy inkluzywnej i ekskluzywnej, wtórnej i pierwotnej, – wskazuje <u>cztery funkcje</u> rodziny w społeczeństwie i je omawia, – omawia <u>przykładową rolę</u> , którą odgrywa w wybranej grupie społecznej, – podaje i omawia przykłady wspólnot: lokalnej, etnicznej, regionalnej i globalnej, wskazując, co spaja te zbiorowości, – analizuje swój udział w wybranej wspólnotcie, – wyjaśnia, co składa się na tożsamość, oraz wskazuje różnice między tożsamością osobistą a społeczną, – identyfikuje swoje umiejętności, wiedzę i postawy składające się na tożsamość	– wyjaśnia, co to jest grupa społeczna, i podaje <u>różnorodny przykład</u> z takich grup, – podaje <u>po jednym przykładzie</u> grupy inkluzywnej i ekskluzywnej, wskazując, co je różni, – podaje <u>po jednym przykładzie</u> grupy wtórnej i pierwotnej, do których należy, – analizuje na przykładzie własnej rodziny <u>cztery funkcje</u> rodziny w społeczeństwie®, – wyjaśnia, jak zmienia się model rodziny we współczesnym świecie®, – wskazuje i analizuje grupy społeczne, w których na co dzień funkcjonuje, – omawia <u>dwie przykładowe role</u> , jakie odgrywa w wybranych grupach	autorefleksja mapa myśli rozmowa na forum klasy analiza wyników badań / praca z wynikami badań praca z tekstem źródłowym / przekazami praca z tekstem podręcznika pytania podsumowujące	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena zadanie edukacyjne lub działanie obywatelskie / ocena koleżeńska, samoocena, IZ od N obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

					jej członków®, – określa, czym charakteryzuje się wspólnota, – podaje i omawia w prosty sposób przykłady wspólnot: lokalnej, etnicznej, regionalnej i globalnej, wskazując, co spaja te zbiorowości.	osobistą, – wskazuje te cechy osobiste, które ułatwiają i utrudniają funkcjonowanie w grupach społecznych®, – wskazuje cechy tożsamości osobistej i społecznej.	społecznych, – analizuje swój udział w wybranej wspólnocie®, – analizuje i wyjaśnia na przykładzie sekty zagrożenia, jakie mogą płynąć z przynależności do grupy, której cele i sposób działania tylko pozornie służą realizacji celów i potrzeb jej członków®, – wskazuje dwie swoje cechy, które wpływają na funkcjonowanie w grupie i które chce zmienić lub wzmocnić®, – proponuje jedno działanie, które może być w tym pomocne®.		
TEMAT LEKCJI: Relacje grupowe Liczba godzin: 2									
1.3	Uczeń: (P) L3) opisuje dynamikę relacji grupowych i międzygrupowych, w tym zjawiska konformizmu i nonkonformizmu, oraz powstawanie podziałów my–	konformizm, nonkonformizm grupy własne, grupy obce dyskryminacja uprzedzenia stereotypy	– wyjaśnia z pomocą nauczyciela, co to jest konformizm, – podaje <u>jeden przykład</u> zachowań konformistycznego w sieci lub najbliższym otoczeniu, – z pomocą nauczyciela	– wyjaśnia w prosty sposób, co to jest konformizm, – identyfikuje <u>dwa zachowania</u> konformistyczne w sieci i najbliższym otoczeniu, – podaje i w prosty	– wyjaśnia, na czym polega konformizm, i podaje <u>trzy przykłady</u> postaw konformistycznych, – omawia zjawisko dyskryminacji, wskazując <u>trzy mechanizmy</u> , które	– omawia zagrożenia, jakie może nieść ze sobą postawa konformistyczna dla tożsamości społecznej oraz osobistej człowieka, – analizuje <u>cztery przykłady zachowań</u>	– analizuje, jakie zagrożenia może nieść postawa konformistyczna dla tożsamości społecznej oraz osobistej człowieka, – podaje i omawia <u>pięć przykładów zachowań</u>	praca w parach analiza wyników badań / praca z wynikami badań autorefleksja praca z tekstem podręcznika pytania	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) /

oni; rozpoznaje przykłady ksenofobii, stereotypów i uprzedzeń oraz dyskryminacji, w tym mowy nienawiści, a także reaguje na ich przejawy w swoim otoczeniu	hejt, mowa nienawiści ksenofobia piramida nienawiści	wyjaśnia, na czym polega zjawisko dyskryminacji, –wskazuje <u>sposoby</u> reagowania na dyskryminację w klasie i najbliższym otoczeniu, –rozważa z pomocą nauczyciela osobiste doświadczenia z sytuacji, gdy był/była osobą dyskryminowaną, i dyskryminującą, –rozpoznaje przykłady hejtu i mowy nienawiści w internecie i otoczeniu klasowym.	sposób omawia <u>dwa przykłady zachowań</u> dyskryminacyjnych, – rozważa osobiste doświadczenia z sytuacji, gdy był/była osobą dyskryminującą i dyskryminowaną, oraz analizuje swoją postawę w tych sytuacjach, – wyjaśnia w prosty sposób, czym są ksenofobia oraz rasizm.	jej sprzyjają, – podaje i omawia <u>trzy przykłady zachowań</u> dyskryminacyjnych, –rozpoznaje i reaguje na przykłady hejtu i mowy nienawiści w internecie i otoczeniu klasowym, – wyjaśnia, czym są ksenofobia i rasizm, oraz podaje ich przykłady, – wyjaśnia, jak powstają stereotypy i uprzedzenia.	dyskryminacyjnych.	dyskryminacyjnych, –odwołując się do piramidy nienawiści, analizuje wszystkie stopnie radykalizacji postaw w relacjach społecznych®.	podsumowujące	IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem
--	--	---	---	---	--------------------	---	---------------	--

TEMAT LEKCJI: Współpraca i konflikty w grupie

Liczba godzin: 1

1.4	Uczeń: (P) I.4) identyfikuje zachowania, które budują współpracę i zaufanie w grupie, oraz takie, które prowadzą do konfliktów i podziałów; stosuje wybrane metody rozwiązywania konfliktów	fazy procesu grupowego zaufanie, współpraca i współdziałanie konflikty w grupie rozwiązywanie konfliktów w grupie	– wskazuje zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – wskazuje <u>cztery fazy rozwoju grupy</u> , – identyfikuje <u>jedną przyczynę</u> spadku poziomu zaufania społecznego, –wskazuje <u>jedno zachowanie</u> własne lub innych, które sprzyja	– wskazuje i w prosty sposób omawia zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – identyfikuje <u>trzy przyczyny</u> spadku poziomu zaufania społecznego, – wskazuje przyczyny konfliktów	– wskazuje i omawia zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – identyfikuje, w jakiej fazie rozwoju są grupy zadaniowe, do których przynależą, – wyjaśnia, co to są relacje społeczne, – identyfikuje <u>trzy przyczyny</u> spadku	– wskazuje i omawia zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – uzasadnia dlaczego zaufanie ma szczególne znaczenie w budowaniu relacji społecznych, –opisuje na podstawie badań, jaki jest poziom zaufania	– <u>analizuje, co się dzieje w grupach, do których należy</u> , – wskazuje i omawia zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – <u>rozpoznaje emocje i zachowania, które wzmacniają lub osłabiają grupę®</u> , –wskazuje, które instytucje cieszą się	praca z tekstem podręcznika praca z wynikami badań / analiza wyników badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy pytania	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena
-----	---	--	---	---	--	---	---	---	--

	w grupie		współpracy, –wskazuje <u>trzy główne sposoby rozwiązywania konfliktów</u> .	w grupach.	poziomu zaufania społecznego i krótko je omawia, –wskazuje zachowania własne i innych, które sprzyjają współpracy, –wyjaśnia, kiedy warto sięgnąć po dany sposób rozwiązywania konfliktów.	społecznego w Polsce, –wskazuje i omawia zachowania własne i innych, które sprzyjają współpracy, –podaje, odwołując się do własnego doświadczenia, po jednym przykładzie konfliktów: interesów, wartości, i relacji, –wskazuje po jednym możliwym rozwiązaniu każdego z tych konfliktów.	najmniejszym, a które – największym zaufaniem Polaków®, –opisuje, na podstawie badań, jaki jest poziom współpracy wśród polskich nastolatków®, – rozważa, na ile wyniki tych badań są spójne z jegoosobistym doświadczeniem współdziałania w grupie ®, – wskazuje <u>czynniki</u> , które sprzyjają rozwiązywaniu konfliktów, –omawia <u>pięć postaw</u> wobec konfliktów; wskazuje, które z nich są najskuteczniejsze, i uzasadnia swoje zdanie.	podsumowujące	
TEMAT LEKCJI: Współczesne społeczeństwo polskie Liczba godzin: 2									
1.5	Uczeń: (P) I.5) korzystając z wyników badań, identyfikuje, co	dobro wspólne konflikty światopoglądowe i polityczne	–z pomocą nauczyciela wyjaśnia, co to jest dobro wspólne, –wskazuje <u>dwie postawy lub wartości</u>	– w prosty sposób wyjaśnia, co to jest dobro wspólne, –wskazuje <u>trzy postawy lub wartości</u> niezbędne do	– wyjaśnia, co to jest dobro wspólne, –wskazuje <u>cztery postawy lub wartości</u> niezbędne do realizacji dobra	–uzasadnia, dlaczego troska o dobro wspólne jest wspólną sprawą®, –wskazuje <u>cztery postawy lub</u>	–argumentuje zagrożenia wynikające z dezinformacji (fake newsów i teorii spiskowych),	praca z tekstem podręcznika praca z materiałem źródłowym	portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, samoocena,

łączy, a co dzieli społeczeństwo polskie; wskazuje, z czego możemy być dumni jako państwo, a także formułuje w tej sprawie opinię i podejmuje dyskusję	podziały społeczne	niezbędne do realizacji dobra wspólnego,	realizacji dobra wspólnego,	wspólnego,	wartości niezbędne do realizacji dobra wspólnego i uzasadnia wybór,	–wyszukuje informacje z różnych źródeł na wybrany temat dzielący społeczeństwo i identyfikuje różnice w stanowiskach,	(obraz/zdjęcie)	IZ od N
(F) I.2) analizuje zagadnienia budzące spory w społeczeństwie polskim, a także formułuje opinię w jednej z kontrowersyjnych kwestii i podejmuje w tej sprawie dialog	dezinformacja	–na podstawie badań wskazuje, z czego jest dumna większość Polaków,	–na podstawie badań wskazuje, z czego jest dumna większość Polaków,	– wskazuje <u>cztery tematy</u> , które dzielą społeczeństwo polskie,	–analizuje i omawia, na podstawie badań, przekazów medialnych oraz własnych obserwacji i doświadczeń, co łączy Polaków,	–stosuje zasady wybranej formy dyskusji.	praca z wynikami badań / analiza wyników badań	pytania metapoznawcze / samoocena
(F) I.5) korzystając z wyników badań, opisuje poziom zaufania społecznego oraz jego wpływ na funkcjonowanie społeczeństwa i stan demokracji; identyfikuje czynniki obniżające poziom zaufania społecznego i weryfikuje informacje budujące wybraną	fake news	–z pomocą nauczyciela porównuje to, z czego jest dumny, z wynikami badań dotyczącymi całego społeczeństwa,	–porównuje to, z czego jest dumny, z wynikami badań dotyczącymi całego społeczeństwa,	– stosuje zasady i sposoby prowadzenia debaty na tematy sporne,	–rozważa, czy wskazywane przez Polaków elementy łączące członków narodu są tak samo ważne dla niego, i uzasadnia swoje stanowisko,		autorefleksja	analiza prac uczniowskich
	teoria spiskowa	– wskazuje <u>dwa tematy</u> , które dzielą społeczeństwo polskie,	– zna i stosuje sposoby weryfikacji informacji znalezionych w internecie,	–wyjaśnia zagrożenia wynikające z dezinformacji (z fake newsów i teorii spiskowych),	–rozważa na podstawie badań, jakie poglądy i postawy mogą być przyczyną konfliktów ideologicznych w Polsce,		praca w parach	obserwacja (wybranych uczniów)
	dialog	– wskazuje przy pomocy nauczyciela <u>dwie cechy</u> fake newsów,	– zna zasady i sposoby prowadzenia debaty na tematy sporne,	–stosuje sposoby weryfikacji informacji znalezionych w internecie,	– wskazuje <u>pięć tematów</u> , które dzielą społeczeństwo polskie,		praca w grupach, praca kreatywna	pytania sprawdzające / samoocena
		–formułuje <u>argumenty</u> w dyskusji na jeden z wybranych tematów.	–formułuje <u>argumenty</u> w dyskusji na jeden z wybranych tematów.	–formułuje <u>argumenty</u> w dyskusji na jeden z wybranych tematów, korzystając z różnych sprawdzonych źródeł,	– zna i stosuje zasady i sposoby prowadzenia debaty na tematy sporne,		rozmowa na forum klasy	
		– zna i stosuje (z pomocą nauczyciela) sposoby weryfikacji informacji znalezionych w internecie,	–formułuje <u>jeden argument</u> (z pomocą nauczyciela) w dyskusji na jeden z wybranych tematów,	–identyfikuje temat, który budzi kontrowersje w lokalnej społeczności lub w kraju,	– formułuje i wyraża argumenty w dyskusji na jeden z wybranych		mapa myśli	
		–formułuje <u>jeden argument</u> (z pomocą nauczyciela) w dyskusji na jeden z wybranych tematów,	–wskazuje <u>jeden temat</u> , który wywołuje	–wskazuje <u>dwa</u>			praca z tekstem źródłowym	
							metody dyskusyjne	
							pytania podsumowujące	
							działanie obywatelskie	

teorię spiskową (DZO) Aktywne uczestnictwo w debacie na wybrany temat społeczny, prezentowanie własnego zdania, które uczeń uzasadnia i którego broni, oraz podejmowanie dialogu z osobami o odmiennych poglądach Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania		spory w jego grupie rówieśniczej.		tematy, które wywołują spory w jego grupie rówieśniczej.	tematów, korzystając z różnych źródeł, – identyfikuje temat, który budzi kontrowersje w lokalnej społeczności lub w kraju, i dąży do aktywnego udziału w debacie nad tym zagadnieniem, – wyjaśnia, skąd się biorą teorie spiskowe, – zna i wykorzystuje sposoby chronienia się przed dezinformacją.				
--	--	--	--	---	--	--	--	--	--

ROZDZIAŁ II. Szkoła jako wspólnota

PYTANIE WIODĄCE: Jak wspólnie tworzymy szkołę?

Numer lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej	Zagadnienia/tręci	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający)	podstawowe (dostateczny)	rozszerzające (dobry)	dopelniające (bardzo dobry)	wykraczające (celujący)		
	P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie		UCZEŃ:	UCZEŃ:	UCZEŃ:	UCZEŃ:	UCZEŃ:		
TEMAT LEKCJI: Zasady funkcjonowania szkoły									
Liczba godzin: 2									
2.1	Uczeń: (P) II.1) opisuje znaczenie szkolnych reguł określonych w statucie lub innych dokumentach wewnętrznych oraz prawa i obowiązki uczniowskie, zna ich źródła i uzasadnienie, reaguje w sytuacjach naruszenia reguł (F) II.1) analizuje regulamin samorządu uczniowskiego lub inny wewnętrzny szkolny regulamin, a także ocenia jego regulacje i proponuje	wewnętrzne szkolne prawo oświatowe: statut szkoły i regulamin SU prawa i obowiązki uczniowskie źródła praw i obowiązków ucznia organy szkoły: dyrektor, rada pedagogiczna, rada rodziców, samorząd uczniowski	– wie, gdzie znaleźć aktualny szkolny statut, – wskazuje <u>dwie kwestie ważne dla ucznia, które uwzględnia statut szkolny</u>, – wyszukuje (z pomocą nauczyciela) kwestie omawiane w regulaminie SU, – z pomocą nauczyciela wyszukuje w szkolnym statucie sekcję dotyczącą praw i obowiązków ucznia, warunków i sposobu oceniania oraz organizacji pracy szkoły, – wskazuje, jakie prawa ucznia najczęściej są naruszane w szkole,	– wskazuje <u>trzy kwestie ważne dla ucznia w szkole, które uwzględnia statut szkolny</u>, – wymienia kwestie, które są omówione w regulaminie SU, – wymienia prawa i obowiązki ucznia opisane w szkolnych dokumentach, – wyszukuje w szkolnym statucie sekcję dotyczącą praw i obowiązków ucznia, warunków i sposobu oceniania oraz organizacji pracy szkoły, – bierze udział w klasowym omówieniu kwestii realizacji wybranych praw ucznia	– wskazuje w szkolnym statucie te sekcje, które osoby mają dla niego największe znaczenie, – identyfikuje w szkolnym statucie lub regulaminie SU zapisy, które są nieprecyzyjne lub sprzeczne z innymi zapisami prawnymi, – analizuje swoje zaangażowanie w kształtowanie i realizację zasad obowiązujących w szkole.	– wyraża opinię na temat wybranych zapisów ze statutu swojej szkoły, – wymienia <u>wszystkie akty prawne</u> wyższego rzędu, z których wynikają zapisy ze szkolnego statutu, – identyfikuje w szkolnym statucie lub regulaminie SU zapisy, które są nieprecyzyjne lub sprzeczne z innymi zapisami prawnymi, oraz formułuje propozycję ich zmiany, – wyjaśnia, jakie znaczenie dla całej szkolnej społeczności ma	– wymienia i analizuje kluczowe zapisy statutu swojej szkoły, dotyczące wybranych obszarów funkcjonowania ucznia w społeczności szkolnej, – wyraża opinię na temat wybranych zapisów ze statutu swojej szkoły, – omawia wybrane prawa i obowiązki ucznia oraz rozważa, jaki jest poziom ich realizacji w polskiej szkole, – wskazuje wszystkie akty wyższego rzędu, które są źródłem praw i obowiązków	praca z tekstem podręcznika praca z tekstem źródłowym (<i>Konstytucja RP, Konwencja o prawach dziecka</i>) praca z wynikami badań / analiza wyników badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy praca w grupach metody dyskusyjne wypowiedź pisemna	pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem analiza prac uczniowskich zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

	zmiany, jeśli są konieczne		–wskazuje organy w szkole, do których może się zgłosić uczeń, kiedy jego prawa są łamane.	w szkole, –wskazuje, jakie prawa ucznia najczęściej są naruszane w szkole, –bierze udział w klasowym omówieniu kwestii realizacji przez uczniów wybranych obowiązków ucznia w szkole.		regulamin SU, –formułuje opinię na temat realizacji wybranych praw ucznia w szkole, –formułuje opinię na temat poziomu realizacji przez uczniów wybranych obowiązków ucznia w szkole, – wyjaśnia, w jaki sposób uczniowie mogą wpływać na reguły obowiązujące w ich szkole.	ucznia.	pytania podsumowujące	
TEMAT LEKCJI: Społeczność szkolna Liczba godzin: 2									
2.2	Uczeń: (P) II.2) diagnozuje problemy i potrzeby społeczności szkolnej, proponuje konstruktywne rozwiązania, a także w miarę możliwości (samodzielnie lub zespołowo) podejmuje działanie w tej sprawie (F) II.3) wyjaśnia, czym są mediacje	szkolna społeczność więzi społeczne przynależność diagnoza potrzeb metody diagnozy mediacje szkolne mediator rówieśniczy budżet uczniowski	–wymienia członków szkolnej społeczności, – wskazuje <u>jedną metodę</u> , za pomocą której można zbadać potrzeby szkolnej społeczności, –wskazuje <u>rozpoznany w klasie jeden obszar problematyczny / obszar do rozwoju w funkcjonowaniu szkoły</u> , –wskazuje z pomocą nauczyciela, co można zrobić w danej sprawie (kroki), – wyjaśnia, kiedy	–wskazuje <u>pięć pytań</u> , które pomogą zbadać poczucie przynależności do społeczności szkolnej wśród uczniów jego szkoły®, – wskazuje <u>dwie metody</u> , za pomocą których można zbadać potrzeby szkolnej społeczności, –wskazuje, co można zrobić w danej sprawie (kroki),	– wskazuje <u>trzy metody</u> , za pomocą których można zbadać potrzeby szkolnej społeczności, – <u>samodzielnie identyfikuje jeden obszar problematyczny / obszar do rozwoju w funkcjonowaniu szkoły</u> , który wymaga działania i badania pod kątem potrzeb członków szkolnej społeczności, –przygotowuje	–uzasadnia, że szkoła jest społecznością, w której istnieją więzi formalne i obiektywne®, –formułuje zespołowo <u>pięć pytań</u> , które pomogą zbadać poczucie przynależności do szkoły uczniów placówki, do której uczęszcza®, – wskazuje <u>cztery metody</u> , za pomocą których można zbadać potrzeby szkolnej	–rozważa, na ile czuje się przynależny do szkolnej społeczności, oraz wskazuje czynniki, które wpływają na poziom poczucia tej przynależności®, – wskazuje <u>pięć metod</u> , za pomocą których można zbadać potrzeby szkolnej społeczności, – <u>samodzielnie identyfikuje i omawia obszar problematyczny /</u>	praca z tekstem podręcznika praca z wynikami badań / analiza wyników badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy formułowanie pytań ankietowych metody badawcze –	pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja (pracy zespołowej, wybranych uczniów) pytania sprawdzające / samoocena, ocena koleżeńska portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, samoocena, IZ od N pytania

i kiedy mogą być stosowane; wymienia korzyści wynikające z wykorzystania mediacji w konfliktach rówieśniczych i szkolnych; gdy jest to możliwe, w sytuacjach spornych odwołuje się do mediacji (DZO) Napisanie wniosku o dofinansowanie projektu w ramach szkolnego lub lokalnego budżetu partycypacyjnego lub innego wniosku o wsparcie finansowe Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania	pomocne są mediacje, – z pomocą nauczyciela wyszukuje podstawowe informacje na temat budżetu uczniowskiego, – wskazuje i zgłasza <u>pomysł</u>, który mógłby zostać sfinansowany z budżetu uczniowskiego.	–samodzielnie wyszukuje podstawowe informacje na temat budżetu uczniowskiego.	projekt działania wraz z wnioskiem o sfinansowanie go z budżetu uczniowskiego (na podstawie dokumentacji ze swojej szkoły lub z innych szkół).	społeczności, – wyjaśnia, na czym polegają mediacje, –formułuje <u>trzy argumenty</u> za korzystaniem z mediacji w rozwiązywaniu sporów między rówieśnikami lub między uczniami i nauczycielami, – wskazuje <u>trzy cechy</u>, jakimi powinien charakteryzować się mediator.	<u>obszar do rozwoju w funkcjonowaniu szkoły</u>, który wymaga działania i zbadania pod kątem potrzeb członków szkolnej społeczności, – dobiera adekwatną metodą badawczą do wybranego problemu/obszaru, –wskazuje <u>trzy źródła finansowania działań społecznych w szkole</u>®.	mapa przestrzeni pytania podsumowujące działanie obywatelskie	sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem
---	---	--	---	--	--	--	--

TEMAT LEKCJI: Samorząd uczniowski Liczba godzin: 1									
2.3	Uczeń: (P) II.3) opisuje ideę samorządności uczniowskiej, w tym samorząd klasowy, szkolny i radę szkoły; analizuje mechanizmy włączania uczniów w decydowanie o sprawach szkoły, a także wykorzystuje samodzielnie lub w grupie wybrany mechanizm. (DZO) Kandydowanie w klasowych lub szkolnych wyborach, w tym prowadzenie kampanii wyborczej Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania (PR) Projekt	samorząd uczniowski prawo oświatowe idea samorządności i uczniowskiej partycypacji proces decyzyjny w szkole samorząd klasowy rada szkoły wybory do władz samorządu uczniowskiego	– wyjaśnia, kto tworzy samorząd uczniowski (SU), – wymienia <u>dwa uprawnienia SU</u> , –wymienia <u>dwie korzyści</u> wynikające z dobrego funkcjonowania SU, –wskazuje <u>jedno działanie</u> własne lub koleżanek i kolegów podjęte w ramach SU, –wskazuje <u>inicjatywy</u> szkolne podjęte przez SU w ostatnich <u>dwóch latach</u> , –wie, gdzie znaleźć <u>regulamin SU</u> , –wymienia, korzystając z regulaminu SU, wszystkie organy szkolnego samorządu, – wskazuje członków rady szkoły, – bierze czynny udział w wyborach do SU, –wskazuje <u>dwie sprawy</u> , w których uczniowie mogą	– wymienia <u>trzy uprawnienia SU</u> , –wymienia <u>trzy korzyści</u> wynikające z dobrego funkcjonowania SU, –wskazuje <u>dwa działania</u> własne podjęte w ramach SU, – wyjaśnia, co trzeba zrobić, żeby wystartować w wyborach do SU, –wskazuje <u>trzy sprawy</u> , w których uczniowie mogą podejmować decyzje w szkole, i krótko je omawia, –angażuje się w prace zespołu projektowego zgodnie z przypisanymi zadaniami oraz wykazuje się inicjatywą i kreatywnością pod czas realizacji projektu.	– wymienia <u>cztery uprawnienia SU</u> , – wskazuje <u>jedno źródło prawne</u> , z którego wynikają uprawnienia SU, –wymienia <u>cztery korzyści</u> wynikające z dobrego funkcjonowania SU, –rozważa własne zaangażowanie w działalność SU, – wymienia wszystkie organy szkolnego samorządu, – wyjaśnia, czym zajmuje się rada szkoły, –tłumaczy, co trzeba zrobić, żeby wystartować w wyborach do SU, –zgłasza swoją kandydaturę w wyborach do SU i przygotowuje autoprezentację, –formułuje samodzielnie <u>dwa argumenty</u> za tym,	– wymienia <u>pięć uprawnień SU</u> , – omawia <u>dwa źródła prawne</u> , z których wynikają uprawnienia SU, –omawia <u>pięć korzyści</u> wynikających z dobrego funkcjonowania SU, –ocenia, czy zapisy regulaminu SU pozwalają wszystkim uczniom na realne włączenie się w prace samorządu, –formułuje <u>dwa argumenty</u> za powołaniem rady szkoły, –zgłasza swoją kandydaturę w wyborach do SU; przygotowuje autoprezentację, w tym formułuje <u>trzy argumenty</u> za swoją kandydaturą i jeden postulat, dotyczący np. zmian w funkcjonowaniu uczniowskiego samorządu, –formułuje	– wymienia <u>sześć uprawnień SU</u> , – omawia <u>trzy źródła prawne</u> , z których wynikają uprawnienia SU, –omawia <u>sześć korzyści</u> wynikających z dobrego funkcjonowania SU, –omawia szczegółowo <u>jedną z korzyści z dobrego funkcjonowania SU</u> , odwołując się do praktyki swojej szkolnej społeczności, – wskazuje <u>trzy cechy</u> dobrze funkcjonującego SU, –ocenia, w których obszarach SU w jego szkole dobrze funkcjonuje, a w których jego działalność wymaga rozwinięcia lub naprawy, – omawia <u>cztery poziomy włączenia</u> uczniów w podejmowanie decyzji w szkole (informowanie,	praca z tekstem podręcznika badawczy projekt edukacyjny praca z tekstem źródłowym (ustawa <i>Prawo oświatowe</i> , regulamin SU) praca w grupach analiza przypadku pytania podsumowujące działanie obywatelskie	pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja wybranych uczniów pytania sprawdzające / samoocena portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, IZ od N

badawczy Temat: Rola demokracji w szkole – czy uczniowie powinni posiadać większy wpływ na podejmowanie decyzji? Kryteria oceny projektu: – adekwatności działania do postawionego celu – stopień zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania – współpraca w zespole – indywidualny wkład każdej osoby		podejmować decyzje w szkole, – angażuje się w prace zespołu projektowego zgodnie z przypisanymi zadaniami.		by uczniowie uzyskali większy wpływ na życie szkoły, – angażuje się w formułowanie celów i zadań zespołu projektowego.	samodzielnie <u>trzy argumenty</u> za tym, by uczniowie uzyskali większy wpływ na życie szkoły.	konsultowanie, współdecydowanie, decydowanie), – ocenia, odwołując się do przykładów, na ile w jego szkole jest realizowane włączenie uczniów w procesy decyzyjne na kolejnych poziomach, – omawia <u>wszystkie cechy demokratyczne</u> wyborów do SU, – wskazuje źródło informacji o sposobie przeprowadzania wyborów do SU ®.		
---	--	--	--	--	--	---	--	--

ROZDZIAŁ III. Samorząd terytorialny
PYTANIE WIODĄCE: Jak budujemy wspólnotę lokalną i regionalną?

Numer lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej	Zagadnienia/ treści	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający)	podstawowe (dostateczny)	rozszerzające (dobry)	dopelniające (bardzo dobry)	wykraczające (celujący)		
	P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie		UCZEŃ:	UCZEŃ:	UCZEŃ:	UCZEŃ:	UCZEŃ:		
TEMAT LEKCJI: Społeczność lokalna Liczba godzin: 1									
3.1	Uczeń: (P) III.1) identyfikuje i opisuje specyficzne cechy swojej społeczności lokalnej oraz dziedzictwo budujące lokalną tożsamość i lokalny patriotyzm; formułuje opinię i podejmuje dyskusję o najważniejszych wyzwaniach stojących przed społecznością (F) III.5) diagnozuje problemy i potrzeby społeczności lokalnej dotyczące młodych ludzi,	społeczność lokalna tożsamość lokalna dziedzictwo: materialne, niematerialne, naturalne patriotyzm lokalny	– w prosty sposób wyjaśnia, co to jest lokalna społeczność, –z pomocą nauczyciela opisuje swoją lokalną społeczność, – wskazuje <u>jeden</u> przykład patriotyzmu lokalnego, –wskazuje <u>jeden</u> problem, z którym mierzy się jego lokalna społeczność, –bierze udział (bierny) w <u>jednym</u> obchodach rocznicy historycznej w społeczności lokalnej.	– wyjaśnia, co to jest lokalna społeczność, –w prosty sposób opisuje swoją lokalną, w tym jej członków oraz wybrane elementy charakterystyczne, – wymienia <u>dwa</u> przejawy patriotyzmu lokalnego, –identyfikuje, we współpracy z członkami społeczności lokalnej, <u>dwa</u> problemy, z którymi mierzy się jego lokalna społeczność, wyraża własną opinię na ich temat.	–opisuje swoją społeczność lokalną, w tym jej członków oraz elementy charakterystyczne, –podejmuje zadania związane z organizacją ważnych obchodów historycznych rocznic w społeczności lokalnej.	–podejmuje refleksję nad własnym poczuciem przynależności do lokalnej społeczności, – wymienia <u>trzy</u> przejawy patriotyzmu lokalnego, – identyfikuje, we współpracy z członkami społeczności lokalnej, <u>trzy</u> problemy, z którymi mierzy się jego lokalna społeczność, a także wyraża własną opinię na ich temat oraz formułuje propozycje możliwości	– wskazuje i omawia sześć elementów tworzących lokalną społeczność, –wymienia <u>po trzy</u> przykłady dziedzictwa materialnego, niematerialnego i naturalnego społeczności, do której czuje przynależność, – wyjaśnia, czym różni się patriotyzm od patriotyzmu lokalnego, oraz wskazuje podobieństwa między tymi postawami, –omawia znaczenie patriotycznej postawy wobec	praca z tekstem podręcznika praca z wynikami badań / analiza wyników badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy praca z tekstem źródłowym pytania podsumowujące działanie obywatelskie	pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja wybranych uczniów pytania sprawdzające / samoocena portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, IZ od N

	a także proponuje konstruktywne rozwiązania tych problemów oraz korzysta z dostępnych mechanizmów demokratycznych, by je zasygnalizować (DZO) Aktywne uczestnictwo w przygotowaniu obchodów rocznicy ważnego wydarzenia historycznego (nieorganizowanego w ramach działalności szkoły) lub w innych obchodach Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania					rozwiązań.	lokalnej społeczności, w tym wskazuje korzyści płynące z tej postawy ®, –przedstawia ruchy miejskie jako przejawyobywatelskiego zaangażowania w sprawy społeczności lokalnej®.		
--	--	--	--	--	--	------------	--	--	--

TEMAT LEKCJI: Struktura i zadania samorządu terytorialnego Liczba godzin: 1									
3.2	Uczeń: (P) III.2) porównuje zadania i kompetencje poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego, w tym jednostek pomocniczych gminy, oraz ich wpływ na własne życie i życie społeczności; wyjaśnia znaczenie samorządności i pomocniczości	samorządność samorząd terytorialny zasada pomocniczości organy samorządu terytorialnego zadania samorządu terytorialnego: własne, zlecone, powierzone jednostki samorządu terytorialnego jednostki pomocnicze gminy	– wyjaśnia, z pomocą nauczyciela, po co nam samorządy, – wskazuje <u>jeden przykład</u> realizacji zasady pomocniczości w samorządach, – wymienia, z pomocą nauczyciela, <u>wszystkie jednostki samorządu terytorialnego</u> : regionalnego i lokalnego, – wskazuje <u>po jednym zadaniu własnym</u> gminy, powiatu i województwa, – wymienia <u>dwa przykłady zadań zleconych</u> gminy, – wskazuje, z pomocą nauczyciela, organy stanowiące prawo i wykonawcze działające na terenie gminy, powiatu i województwa, – wskazuje <u>po dwóch kompetencjach</u> organów stanowiących i wykonawczych na poziomie gminy, powiatu i województwa,	– wyjaśnia w prosty sposób, po co nam samorządy, – wskazuje <u>dwa przykłady</u> realizacji zasady pomocniczości w samorządach, – wymienia <u>wszystkie jednostki samorządu terytorialnego</u> : regionalnego i lokalnego, – wskazuje <u>po trzy zadania własne</u> gminy, powiatu i województwa, – wymienia <u>po jednym przykładzie zadań zleconych</u> gminy, powiatu i województwa, – wskazuje organy stanowiące prawo i wykonawcze działające na terenie gminy, powiatu i województwa, – wskazuje <u>po trzy kompetencje</u> organów stanowiących i wykonawczych na poziomie gminy,	– wyjaśnia, po co społeczeństwu samorządy, – omawia zasadę pomocniczości, odwołując się do konkretnych przykładów dotyczących funkcjonowania samorządu terytorialnego, – rozróżnia zadania własne, zlecone i powierzone samorządu terytorialnego, – wskazuje <u>po cztery zadania własne</u> gminy, powiatu i województwa, – wymienia <u>po dwa przykłady zadań zleconych</u> gminy, powiatu i województwa, – wskazuje organy stanowiące prawo i wykonawcze działające na terenie gminy, powiatu i województwa, – omawia <u>po cztery kompetencje</u> organów	– <u>analizuje znaczenie samorządności dla funkcjonowania wspólnot (szkolnej, lokalnej, zawodowej)</u> , – wskazuje <u>po pięć zadań własnych</u> gminy, powiatu i województwa, – wskazuje <u>po trzy przykłady zadań zleconych</u> gminy i powiatu oraz dwa zadania zlecone województwa, – wymienia organy stanowiące prawo i wykonawcze działające na terenie gminy, powiatu i województwa, – omawia <u>po cztery kompetencje</u> organów stanowiących i wykonawczych na poziomie gminy, powiatu i województwa oraz podaje po jednym przykładzie ich stosowania, – podaje <u>jeden przykład</u> jednostki pomocniczej	– wyjaśnia, na czym polega zasada decentralizacji władzy publicznej, – wskazuje <u>po siedem zadań własnych</u> gminy, powiatu i województwa, – wskazuje, jakie organy stanowiące prawo i wykonawcze działają na terenie gminy, powiatu i województwa, – omawia <u>cztery kompetencje</u> organów stanowiących i wykonawczych na poziomie gminy, powiatu i województwa oraz podaje po jednym przykładzie ich stosowania, – <u>omawia wpływ wybranych dwóch decyzji podjętych przez samorząd w jego codziennym życiu mieszkańców</u> , – wskazuje akty prawne regulujące	praca z tekstem podręcznika autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy praca z tekstem źródłowym / treściami znalezionymi w internecie pytania podsumowujące wyszukiwanie informacji w internecie	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja wybranych uczniów pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

			– podaje <u>jeden przykład</u> jednostki pomocniczej w swojej gminie, – omawia, z pomocą nauczyciela, jak realizacja zadań przez gminę wpływa bezpośrednio na życie mieszkańców, – wyszukuje, z pomocą nauczyciela, bieżące informacje dotyczące działań podejmowanych przez samorząd w jego gminie.	powiatu i województwa, – omawia w prosty sposób, jak realizacja zadań przez gminę wpływa bezpośrednio na życie mieszkańców, – wyszukuje bieżące informacje dotyczące działań podejmowanych przez samorząd w jego gminie.	stanowiących i wykonawczych na poziomie gminy, powiatu i województwa, – wskazuje <u>jeden przykład</u> jednostki pomocniczej w swojej gminie, – ocenia, w jaki sposób realizacja zadań przez gminę bezpośrednio wpływa na życie mieszkańców, – omawia wpływ wybranych <u>dwóch decyzji</u> podjętych przez samorząd w jego gminie na codzienne życie mieszkańców.	ej gminy oraz wyjaśnia jej znaczenie w funkcjonowaniu wspólnot lokalnych, – wyszukuje bieżące informacje dotyczące działań podejmowanych przez samorząd w jego gminie.	zasady funkcjonowania samorządu terytorialnego.			
TEMAT LEKCJI: Proces decyzyjny w samorządzie Liczba godzin: 2										
3.3	Uczeń: (P) III.3) opisuje sposoby podejmowania decyzji przez organy władz wykonawczych i uchwałodawczych jednostek samorządu terytorialnego; identyfikuje mechanizmy udziału mieszkańców w procesach	proces decyzyjny w organach wykonawczych proces decyzyjny w organach uchwałodawczych prawo miejscowe komisje rady/sejmiku	– omawia, z pomocą nauczyciela, organy wykonawcze i sposób, w jaki podejmują decyzje w gminie, powiecie i województwie, – wskazuje organy wykonawcze jednoosobowe i kolegialne, – wyszukuje, z pomocą	– omawia krótko organy wykonawcze i sposób, w jaki podejmują decyzje w gminie, powiecie i województwie, – wyszukuje <u>dwie przykłady</u> spraw, którymi w ostatnim czasie zajmowali się radni w jego gminie, – formułuje,	– wyjaśnia, jakie organy wykonawcze i w jaki sposób podejmują decyzje w gminie, powiecie i województwie, – odróżnia organy wykonawcze jednoosobowe od kolegialnych, – wyjaśnia, czym są akty prawa miejscowego, oraz	– wskazuje <u>siedem form uczestnictwa</u> mieszkańców w procesach decyzyjnych we wspólnocie samorządowej, – omawia <u>szczegółowo jedną z tych form</u>, wyjaśniając, jakie <u>znaczenie ma aktywny udział</u> mieszkańców	– wyjaśnia różnice między zarządzeniem a decyzją administracyjną®, – omawia procestry tworzenia prawa miejscowego (od inicjatywy uchwałodawczej do ogłoszenia uchwały)®, – omawia	praca z tekstem podręcznika praca z wynikami badań / analiza wyników badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy	portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, IZ od N rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena analiza prac uczniowskich	

decyzyjnych i wykorzystuje wybrany mechanizm (F) III.3) wyszukuje aktualne informacje o pracach rady gminy lub miasta oraz działaniu komisji powołanych przez radę gminy lub miasta, wybiera i śledzi interesujące go zagadnienie, formułuje i przedstawia opinię na jego temat (DZO) Aktywny udział w spotkaniu z przedstawicielami organów władzy publicznej, w ramach którego uczeń zadaje pytania dotyczące kompetencji tych organów (DZO) Uczestnictwo w konsultacjach społecznych na wybrany temat lub w wysłuchaniu publicznym, w ramach których uczeń formułuje własną opinię i przekazuje ją odpowiednim władzom Kryteria oceny DZO: – adekwatności	formy udziału mieszkańców w procesach decyzyjnych	nauczyciela, kolegi lub koleżanki. <u>dwa przykłady spraw</u>, którymi w ostatnim czasie zajmowali się radni w jego gminie, –formułuje, z pomocą nauczyciela, kolegi lub koleżanki, pytania do wybranego organu w gminie lub powiecie, –wypisuje działania, które zostały podjęte w ostatnim czasie przez dany organ gminy, – wskazuje <u>dwie formy uczestnictwa</u> mieszkańców w procesach decyzyjnych we wspólnocie samorządowej, –szczegółowo omawia, z pomocą nauczyciela, kolegi lub koleżanki. <u>jedną z tych form przedstawia jeden argument</u> zachęcający mieszkańców do aktywnego udziału w podejmowaniu decyzji, –wyszukuje <u>jedną</u>	wspólnie z innymi uczniami, pytania do wybranego organu w gminie lub powiecie i wypisuje te działania, które w ostatnim czasie zostały podjęte przez dany organ, – wskazuje <u>trzy formy uczestnictwa</u> mieszkańców w procesach decyzyjnych we wspólnocie samorządowej, –omawia w prosty sposób <u>jedną z tych form</u> przedstawia <u>jeden argument</u> zachęcający mieszkańców do aktywnego udziału w podejmowaniu decyzji, –wyszukuje w swojej gminie <u>jedną sprawę</u>, w której prowadzone są konsultacje społeczne, oraz formułuje opinię na temat tej sprawy.	podaje ich przykłady, –wykorzystuje wiedzę o kompetencjach wybranego organu samorządu terytorialnego, by sformułować pytania do przedstawiciela tego organu, – wypisuje działania, które w ostatnim czasie zostały podjęte przez wybrany organ samorządu terytorialnego, – wskazuje <u>pięć form uczestnictwa</u> mieszkańców w procesach decyzyjnych we wspólnocie samorządowej, –wyszukuje w swojej gminie <u>jedną sprawę</u>, w której prowadzone są konsultacje społeczne, formułuje na piśmie (na podstawie zdobytych informacji) własną opinię w tej sprawie oraz przekazuje to pismo, zgodnie z trybem ustalonym dla danych konsultacji	w podejmowaniu decyzji.	<u>na przykładzie</u> rolę komisji jako organów pomocniczych w strukturze organu stanowiącego @, –wyjaśnia, dlaczego prawo zobowiązuje organ stanowiący do powołania minimum dwóch obowiązkowych komisji: petycji, skargi i wniosków oraz rewizyjnej @, –wyszukuje <u>dwa przykłady spraw</u>, którymi w ostatnim czasie zajmowali się radni w jego gminie/mieście, –omawia szczegółowo <u>jedną z tych spraw</u>, –wyjaśnia na przykładach, jakie znaczenie ma aktywny udział mieszkańców w podejmowaniu decyzji.	praca z tekstem źródłowym / treściami znalezionymi w internecie wyszukiwanie informacji w internecie pytania podsumowujące <u>działanie obywatelskie</u> notatka	obserwacja wybranych uczniów pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem
---	--	---	---	--	--------------------------------	---	---	--

	działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania		<u>sprawę</u> , w której prowadzone są konsultacje społeczne w jego gminie.		społecznych, do odpowiednich organów.				
TEMAT LEKCJI: Aktywność obywatelska w samorządach Liczba godzin: 2									
3.4	Uczeń: (P) III.4) identyfikuje formy aktywności obywatelskiej, w tym wolontariat, i dostępne lokalnie mechanizmy wspierające zaangażowanie mieszkańców (np. budżet obywatelski, inicjatywę lokalną, fundusz sołecki) oraz w miarę możliwości wykorzystuje wybrany mechanizm w sprawie ważnej dla siebie lub społeczności (F) III.4) identyfikuje lokalnie działające organizacje pozarządowe, poznaje ich działania, szuka	aktywność obywatelska: polityczna, społeczna inicjatywa lokalna budżet obywatelski fundusz sołecki wolontariat partycypacja	– wskazuje co najmniej <u>dwie</u> dostępne formy zaangażowania się w życie społeczności (np. wolontariat, inicjatywa obywatelska, budżet obywatelski), –wyszukuje, z pomocą <u>nauczyciela</u> , <u>jedno</u> <u>przedsięwzięcie</u> w jego gminie sfinansowane z budżetu obywatelskiego, –przygotowuje, z pomocą <u>nauczyciela</u> , wybrane elementy szkicu wniosku o realizację projektu ze środków z budżetu obywatelskiego, uwzględniając obowiązujące w jego gminie zasady i z wykorzystaniem	– wskazuje co najmniej <u>trzy</u> dostępne formy zaangażowania się w życie społeczności (np. wolontariat, inicjatywa obywatelska, budżet obywatelski), –rozważa, która z tych form jest najłatwiej dostępna dla osób w jego wieku, –wymienia <u>dwa</u> <u>sposoby</u> <u>informowania władz</u> <u>o problemach</u> <u>lokalnej</u> <u>społeczności</u> dostępne dla nastolatków, –wyszukuje <u>dwa</u> <u>przedsięwzięcia</u> w swojej gminie sfinansowane z budżetu obywatelskiego, –wymienia <u>dwa</u> <u>sposoby</u> <u>informowania władz</u> <u>o problemach</u> <u>lokalnej</u> <u>społeczności</u> dostępne dla nastolatków, –wyszukuje <u>jedno</u> <u>przedsięwzięcie</u> w swojej gminie sfinansowane	–wymienia <u>dwa</u> <u>sposoby</u> <u>informowania władz</u> <u>i opinii publicznej</u> <u>o problemach</u> <u>lokalnej</u> <u>społeczności</u> dostępne dla nastolatków, <u>podaje</u> <u>jeden</u> <u>przykład</u> <u>wykorzystania</u> <u>wybranej formuły</u> <u>kommunikacji</u> , –wyszukuje <u>dwa</u> <u>przedsięwzięcia</u> w swojej gminie sfinansowane z budżetu obywatelskiego, –wyszukuje zasady zgłaszania projektów do realizacji w ramach budżetu obywatelskiego, terminy zgłoszeń i kwoty zarezerwowane do wykorzystania przez mieszkańców w jego	– omawia co najmniej <u>cztery</u> dostępne formy zaangażowania się w życie społeczności (np. wolontariat, inicjatywa obywatelska, budżet obywatelski), –wymienia <u>trzy</u> <u>sposoby</u> <u>informowania władz</u> <u>i opinii publicznej</u> <u>o problemach</u> <u>lokalnej</u> <u>społeczności</u> dostępne dla nastolatków, <u>podaje</u> <u>jeden przykład</u> <u>wykorzystania</u> <u>wybranej formuły</u> <u>kommunikacji</u> , – wyjaśnia, na czym polega inicjatywa lokalna i jakich spraw może dotyczyć, – wyjaśnia, czym	–uzasadnia, <u>dla czego warto</u> <u>angażować się</u> <u>w życie lokalnej</u> <u>społeczności</u> , – podaje <u>jednym</u> <u>przykładem</u> aktywno ści politycznej i aktywności społecznej, – podaje <u>po jednym</u> <u>przykładzie</u> <u>inicjatywy lokalnej</u> zrealizowanej w jego społeczności lokalnej i poza nią, – wymienia <u>wszystkie etapy</u> wdrażania budżetu obywatelskiego®, –formułuje <u>trzy</u> <u>argumenty</u> , które mogłyby przekonać jego rówieśników do zaangażowania w przygotowanie projektu	praca z tekstem podręcznika praca z wynikami badań / analiza wyników badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy wyszukiwanie informacji w internecie <u>działanie</u> <u>obywatelskie</u> notatka w internecie / wpis do mediów społecznościowych działanie obywatelskie praca w grupach:	portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, IZ od N pytania metapoznawcze / samoocena analiza prac uczniowskich obserwacja (wybranych uczniów) pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

tych, których cele podziela, oraz poznaje różnorodne formy zaangażowania w ich działania, w tym wolontariat, i w miarę możliwości angażuje się w działalność organizacji (DZO) Napisanie wniosku o dofinansowanie projektu w ramach szkolnego lub lokalnego budżetu partycypacyjnego lub innego wniosku o wsparcie finansowe (DZO) Nawiązanie współpracy jako wolontariusz z lokalną organizacją społeczną lub instytucją publiczną w celu wsparcia realizacji jej celów statutowych, po czym przedstawienie na forum klasy efektów swojego zaangażowania Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia	dpowiedniego formularza, – wyjaśnia, na czym polega wolontariat, – wskazuje w lokalnej społeczności dwie organizacje lub instytucje, w których można zaangażować się w działanie wolontariackie, – nawiązuje, z inicjatywy nauczyciela, krótko- lub długoterminową współpracę wolontariacką.	z budżetu obywatelskiego, – przygotowuje wybrane elementy szkicu wniosku o realizację projektu ze środków z budżetu obywatelskiego, uwzględniając obowiązujące w jego gminie zasady i z wykorzystaniem odpowiedniego formularza, – nawiązuje samodzielnie krótko- lub długoterminową współpracę wolontariacką.	gminie, – przygotowuje szkic wniosku o realizację projektu ze środków z budżetu obywatelskiego, uwzględniając obowiązujące w jego gminie zasady i z wykorzystaniem odpowiedniego formularza.	jest budżet obywatelski, – wskazuje <u>obszary</u>, które mogą być objęte finansowaniem z budżetu obywatelskiego, – wyjaśnia procedurę zgłaszania i wyboru projektów do sfinansowania w ramach budżetu obywatelskiego, – rozważa wpływ wolontariatu na rozwój osobisty.	zgłoszonego do budżetu obywatelskiego, – wyjaśnia, czym jest fundusz sołecki, oraz jakie ma znaczenie w małych gminach ®, – analizuje poziom zaangażowania Polaków w wolontariat oraz formułuje dwa argumenty, które mogłyby przekonać jego rówieśników do większego zaangażowania, – rozważa, dlaczego część osób angażuje się w działania wolontariackie.	tworzenie wniosku do budżetu obywatelskiego pytania podsumowujące
--	---	--	---	--	--	---

	zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania								
TEMAT LEKCJI: Młodzież a samorząd Liczba godzin: 2									
3.5	Uczeń: (P) III.5) opisuje ideę młodzieżowych rad gmin, miast, powiatów i sejmików wojewódzkich, wyszukuje rady działające w swojej okolicy, a także analizuje ich pracę i w miarę możliwości włącza się w ich działania (F) III.5) diagnozuje problemy i potrzeby społeczności lokalnej dotyczące młodych ludzi, a także proponuje konstruktywne rozwiązania tych problemów oraz korzysta z dostępnych mechanizmów demokratycznych, by je zasygnalizować (DZO) Napisanie i wysłanie	młodzieżowe rady lokalne problemy młodzieży petycja, list otwarty	–wyszukuje istniejące w regionie młodzieżowe organy samorządowe (rady gminy lub powiatu, sejmik wojewódzki), –wskazuje wybrane cele powoływania młodzieżowych rad, –podaje, kto może kandydować do młodzieżowych rad, –identyfikuje w lokalnej społeczności (z pomocą nauczyciela, koleżanki lub kolegi) problemy, które dotyczą bezpośrednio młodzieży, –formułuje, z pomocą nauczyciela, propozycje rozwiązań wybrane go problemu, –wskazuje dostępne	–wskazuje trzy cele powoływania młodzieżowych rad, –podaje przykład realizacji wybranej kompetencji rad młodzieżowych: konsultacyjnej, doradczej lub inicjatywnej, –identyfikuje w lokalnej społeczności problemy, które dotyczą bezpośrednio młodzieży, –formułuje propozycje rozwiązania dwóch problemów, –opracowuje, z pomocą nauczyciela, jeden projekt petycji lub listu otwartego do przedstawicieli władz publicznych w sprawie zdiagnozowanego	–wskazuje i omawia najważniejszy cel powoływania młodzieżowych rad, – wyjaśnia, w jaki sposób powstają młodzieżowe rady i kto może do nich kandydować, –opracowuje i wysyła petycję lub list otwarty do przedstawicieli władz publicznych w sprawie zdiagnozowanego problemu społecznego dotyczącego młodzieży.	–wskazuje i omawia cztery cele powoływania młodzieżowych rad, –identyfikuje i omawia problemy w lokalnej społeczności, które dotyczą bezpośrednio młodzieży, –formułuje propozycje rozwiązania trzech wybranych problemów, –omawia dostępne demokratyczne mechanizmy pozwalające sygnalizować problemy i potrzeby młodzieży (np. petycja, list otwarty).	–formułuje trzy argumenty potwierdzające edukacyjny charakter rad młodzieżowych, –podaje przykłady realizacji trzech kompetencji rad młodzieżowych: konsultacyjnej, doradczej i inicjatywnej, –omawia jeden przykład skutecznego działania młodzieżowej rady gminy, – podaje jeden przykład młodzieżowych rad działających na szczeblu krajowym.	praca z tekstem podręcznika praca z tekstem źródłowym autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy wyszukiwanie informacji w internecie wywiad pytania podsumowujące działanie obywatelskie	portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, IZ od N pytania metapoznawcze / samoocena analiza prac uczniowskich obserwacja (wybranych uczniów) pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

	(opublikowanie) petycji, listu lub listu otwartego do przedstawicieli władz publicznych w ważnej dla ucznia sprawie		demokratyczne mechanizmy pozwalające sygnalizować władzom i opinii publicznej problemy i potrzeby młodzieży (np. petycja, list otwarty).	problemu społecznego dotyczącego młodzieży.					
	Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania								
TEMAT LEKCJI: Obywatel w urzędzie Liczba godzin: 1									
3.6	Uczeń: (P) III.6) jest przygotowany do załatwienia podstawowych spraw urzędowych ważnych dla młodych obywateli oraz wypełnia wybrany formularz lub wniosek (DZO) Wypełnienie wniosku o wydanie dowodu osobistego, paszportu lub innego dokumentu Kryteria oceny DZO:	urząd sprawy urzędowe obsługa petenta w urzędzie mObywatel, profil zaufany, Internetowe Konto Pacjenta ePUAP	– wyjaśnia, czym zajmują się urzędy, – wskazuje <u>trzy sprawy</u>, które załatwia się w urzędzie, w tym <u>jedną</u>, która dotyczy młodego człowieka, – wskazuje <u>jedną sprawę</u>, którą on lub jego rodzice musieli kiedyś załatwić w urzędzie, – wymienia, z pomocą nauczyciela, co jest niezbędne do	– wymienia, co jest niezbędne do załatwienia podstawowych spraw w urzędzie, –wyszukuje urzędy w swojej gminie / swoim powiecie, w których: uzyska dowód osobisty, prawo jazdy, paszport, odpis aktu urodzenia lub dowód rejestracyjny pojazdu, może się zameldować/ wymeldować, –realizuje <u>jedną</u>	–omawia <u>jedną sprawę</u>, którą on lub jego rodzice musieli kiedyś załatwić w urzędzie, –wskazuje urzędy w swojej gminie / swoim powiecie, w których: uzyska dowód osobisty, prawo jazdy, paszport, odpis aktu urodzenia lub dowód rejestracyjny pojazdu, może się zameldować/ wymeldować, –wymienia <u>dwie</u>	– wyjaśnia, co to jest profil zaufany i do czego służy, – wyjaśnia co to jest ePUAP, – dla <u>dwóch wybranych spraw</u> urzędowych(np. zameldowanie, wydanie paszportu) wskazuje adres właściwego urzędu oraz dokumentację niezbędną do przeprowadzenia procedury.	–tworzy konto na ePUAP i jeśli to możliwe realizuje <u>jedną wybraną sprawę</u> za jego pośrednictwem, – wskazuje <u>cztery usługi urzędowe</u>, z których można skorzystać za pośrednictwem aplikacji mObywatel, –formuluje <u>trzy argumenty</u> dla swoich rodziców lub dziadków za zastrzeżeniem	praca z tekstem podręcznika praca z wynikami badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy wyszukiwanie informacji w internecie pytania	portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, IZ od N pytania metapoznawcze / samoocena analiza prac uczniowskich pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena

	– adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania		załatwienia podstawowych spraw w urzędzie, –wskazuje <u>trzy sprawy urzędowe</u>, które można załatwić przez internet, –realizuje, z pomocą dorosłego, <u>jedną sprawę urzędową</u>: wypełnia formularze i gromadzi wymagane dokumenty (online lub na papierze).	<u>wybraną sprawę urzędową</u>: wypełnia niezbędne formularze i gromadzi wymagane dokumenty (online lub na papierze).	<u>zalety ePUAP, mObywatela</u> lub IKP.		numeru PESEL, –wskazuje <u>trzy zalety ePUAP, mObywatela</u> lub IKP.	podsumowujące działanie obywatelskie	stopniem
--	---	--	---	--	---	--	---	--	-----------------